บูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา: กรณีศึกษาวัดดอยพระบาท ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

Integration Material for Reuse in Creative Lanna Buddhist Art: Case study: Doi Phrabat Temple, Rob Wiang Subdistrict, Mueang District, Chiang Rai Province

สุชัย สิริรวี Suchai Siriraveekul
พูนชัย ปันธิยะ.Phoonchai Punthiya
เทพประวิณ จันทร์แรง Thepprawin Chanreang
วราลี ตั้งวินิต Varalee Tungvinit
กตัญญู เรือนตุ่น Katanyou Ruentoon
suchai9700@gmail.com

Received 2025/08/12 *Revised* 2025/08/27 *Accepted* 2025/09/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ เพื่อ 1) สำรวจและวิเคราะห์วัสดุที่เหลือใช้ที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม 2) พัฒนาเทคนิควัสดุและรูปแบบการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา 3) ขยายผลของการใช้งานวัสดุเหลือใช้ในการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมล้านนา เป็นงานวิจัย พระสงฆ์ 5 รูป, นักวิชาการ 4 คน, ช่างฝีมือ 4 คน, ประชาชน/คณะศรัทธา 5 คน, และนิสิต 4 คน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม และสัมภาษณ์ เพื่อนำวัสดุเหลือใช้มาบูรณาการสร้างงานพุทธศิลปกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1) วัดดอยพระบาทพบวัสดุเหลือใช้ที่เหมาะสมคือสแตนเลสเกรด 304 ซึ่งมีความแข็งแรงทนทาน และสวยงาม สามารถนำกลับมาใช้บูรณะอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทที่ชำรุดได้ ส่วนวัสดุอื่น ๆ เช่น ทราย เศษไม้ ธูป เทียน และดอกไม้บูชา ไม่เหมาะสมต่อการสร้างถาวรวัตถุ วัสดุสแตนเลสดังกล่าวจึงตอบสนองต่อความต้องการของวัดและก่อให้เกิดคุณค่าทางพุทธศิลป์เพื่อการพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน

2) การพัฒนารูปแบบงานพุทธศิลปกรรมล้านนาเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานด้วยเทคนิคเชิงวัสดุศาสตร์ ใช้วัสดุสแตนเลสเกรด 304 ที่เหลือใช้มาประยุกต์สร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทตามดำริของวัด โดยมี 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านรูปแบบ สอดคล้องกับมณฑปวัดพระธาตุลำปางหลวง ปรับเป็นเรือนยอด 3 ชั้นตามศิลปะล้านนายุคทอง 2) ด้านคติความเชื่อ การตั้งอยู่บนเนินเขาสะท้อนคติพุทธจักรวาลวิทยา สื่อถึงความหมายเรื่องไตรภูมิและการเวียนว่ายตายเกิด 3) ด้าน

เทคนิค การใช้สแตนเลสแทนวัสดุดั้งเดิมช่วยลดค่าใช้จ่าย น้ำหนักโครงสร้าง และการบำรุงรักษา อีกทั้งยังสามารถผลิตเป็นชิ้นส่วนเพื่อนำมาประกอบได้สะดวก

3) การขยายผลสามารถต่อยอดคุณค่าของวัสดุเหลือใช้ให้เกิดมูลค่าใหม่ทั้งเชิงพาณิชย์ เชิงสังคม และเชิงพระพุทธศาสนา โดยกรณีศึกษาที่วัดดอยพระบาท จังหวัดเชียงราย ได้ประสบความสำเร็จในการนำสแตนเลสเกรด 304 เหลือใช้มาสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาท ทำให้เกิดการจัดการวัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่าย เพิ่มคุณค่าศรัทธา และสร้างแบบอย่างที่สามารถขยายผลสู่การปฏิบัติจริงในวัดอื่น ๆ เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง ที่สามารถประยุกต์แนวทางไปใช้ในการบูรณะถาวรวัตถุของตนเองได้

คำสำคัญ : บูรณาการวัสดุศาสตร์, กลับมาใช้ใหม่, การสร้างสรรค์, งานพุทธศิลปกรรมล้านนา.

Abstract

This research has three objectives: 1) to survey and analyze reusable materials suitable for creating Buddhist art, 2) to develop material techniques and design forms for Lanna Buddhist art, and 3) to expand the use of reusable materials in creating Lanna Buddhist art. The study involved key informants, including 5 monks, 4 scholars, 4 artisans, 5 members of the public/devotees, and 4 students. Data were analyzed from documents, fieldwork, and interviews to effectively integrate reusable materials into the creation of Buddhist art.

The research results revealed that:

1) At Wat Doi Phra Bat, the suitable leftover material found was grade 304 stainless steel, which is strong, durable, and aesthetically pleasing. It can be reused for the restoration of the Mondop covering the Buddha's footprint, which is currently damaged. Other materials, such as sand, wood scraps, incense sticks, candles, and flowers, were found unsuitable for constructing permanent structures. Therefore, the stainless steel material meets the temple's needs and contributes to the creation of Buddhist art values for the sustainable development of the temple.

2) The development of a Lanna Buddhist art model for the restoration of religious architecture through material science utilized leftover grade 304 stainless steel to construct a Mondop covering the Buddha's footprint in accordance with the temple's intention. The development emphasized three key aspects: (1) Form, consistent with the Mondop of Wat Phra That Lampang Luang, adapted into a three-tiered spire reflecting the golden age of Lanna art; (2) Belief, its hilltop location reflects

Buddhist cosmology, symbolizing the Traiphum and the cycle of rebirth; and (3) Technique, the use of stainless steel as a substitute for traditional materials reduces construction costs, structural weight, and maintenance, while also enabling prefabrication for convenient assembly.

3) The expansion of this approach can transform the value of leftover materials into new forms of worth, including commercial, social, and Buddhist significance. In the case study of Wat Doi Phra Bat, Chiang Rai, leftover grade 304 stainless steel was successfully used to construct a Mondop covering the Buddha's footprint, enabling efficient material management, reducing costs, and enhancing the spiritual value for the community. This model has also served as an example that can be applied in other temples, such as Wat Phra That Doi Suthep in Chiang Mai and Wat Phra That Lampang Luang in Lampang, allowing them to adopt similar methods for restoring their own religious structures.

Keywords: Integration of Materials Science, Reuse, Creation, Lanna Buddhist art.

บทนำ

พุทธศิลปกรรมล้านนาที่สร้างขึ้นตั้งแต่อดีต ใช้วัสดุหลากหลายประเภทที่มีต้นทุนต่ำ เช่น อิฐ ก้อนหิน ศิลาแลง ไม้ และมวลสารอื่น ๆ ซึ่งถูกนำมาสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนคติความเชื่อ หลักการ และอานิสงส์ตามพระพุทธศาสนา (พระครูอดุลย์สีลกิตต์, 2553: 14–18) งานพุทธศิลปกรรมเหล่านี้ไม่เพียงงดงามและประณีต แต่ยังมีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา ตลอดจนมีแนวโน้มต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การสำรวจพื้นที่พบว่าวัดในภาคเหนือหลายแห่งมีวัสดุเหลือใช้จำนวนมาก จากการก่อสร้างหรือการบูรณะศาสนสถาน รวมถึงวัสดุที่ชาวบ้านถวายแต่ไม่ได้ใช้งาน ซึ่งเมื่อเก็บรักษาโดยไม่ใช้ประโยชน์อาจเสื่อมสภาพและกลายเป็นภาระต่อวัด ทีมวิจัยจึงกำหนดพื้นที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ วัดที่มีพระภิกษุจำพรรษา มีศาสนวัตถุและกิจกรรมทางพุทธศิลปกรรมล้านนา รวมทั้งมีวัสดุเหลือใช้ที่สามารถนำมาบูรณาการสร้างงานพุทธศิลปกรรมได้อย่างเหมาะสม เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง ที่มีประเพณีใช้ไม้ค้ำต้นโพธิ์ ซึ่งวัสดุเหล่านี้ไม่เหมาะสมสำหรับงานศิลปกรรมโดยตรง หรือวัดดอยสุเทพ จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมท่องเที่ยวและประเพณี เช่น การเดินขึ้นดอยและโรงทาน ทำให้เกิดเศษวัสดุเหลือใช้

กรณีศึกษาวัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย พบวัสดุสแตนเลสเกรด 304 เหลือใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเดิมตั้งใจสร้างมณฑปบรรจุพระสารีริกธาตุ แต่ไม่ได้ใช้เนื่องจากผลกระทบจากโควิด-19 วัสดุดังกล่าวมีคุณสมบัติเหมาะสมในการบูรณะศาสนวัตถุสำคัญ เช่น รอย

พระพุทธบาทที่ปัจจุบันอยู่ในอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กและอิฐถือปูนชำรุด การนำวัสดุเหล่านี้มาบูรณาการสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทช่วยลดค่าใช้จ่าย จัดการวัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มมูลค่าเชิงศิลปะและสังคม งานวิจัยนี้พัฒนาเทคนิควัสดุและรูปแบบการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนาโดยเน้นการบูรณาการวัสดุเหลือใช้ให้เกิดคุณค่าใหม่ทั้งเชิงศิลปกรรมและสังคม โดยใช้สแตนเลสเกรด 304 ประยุกต์สร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาท เทคนิควัสดุที่พัฒนารวมถึง การตัด ประกอบ ดัดงอ และเชื่อมชิ้นส่วนให้เหมาะสมกับรูปทรงและน้ำหนักของมณฑป เพื่อความคงทนและลดค่าใช้จ่ายบำรุงรักษา ด้านรูปแบบ ออกแบบให้สอดคล้องกับศิลปกรรมล้านนายุคทอง ปรับเป็นเรือนยอด 3 ชั้น สะท้อนเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมล้านนา ทั้งสัดส่วน ลวดลาย และสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา พร้อมจัดวางบนเนินเขาเพื่อสะท้อนคติพุทธจักรวาลและไตรภูมิ การสร้างสรรค์งานยังเปิดโอกาสให้ประชาชนและนิสิตมีส่วนร่วม ทำให้งานศิลปกรรมเป็นรูปธรรม ใช้งานได้จริง และสะท้อนคุณค่าทางศาสนาและสังคม ด้วยแนวทางนี้ งานวิจัยจึงพัฒนาทั้งเทคนิควัสดุและรูปแบบงานไปพร้อมกัน สร้างแนวทางประยุกต์วัสดุเหลือใช้ให้เหมาะสมกับการบูรณะศาสนวัตถุและส่งเสริมงานพุทธศิลปกรรมล้านนาเชิงนวัตกรรม

จากบริบทดังกล่าว การศึกษานี้เป็นงานเชิงนวัตกรรม (Innovative Creative Research) ที่เน้นการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพวัสดุเหลือใช้ให้สอดคล้องกับหลักพุทธศิลปกรรมล้านนา เพื่อให้เกิดงานศิลปกรรมที่สามารถใช้งานได้จริง คงคุณค่าและตอบสนองต่อความต้องการของวัด ตลอดจนสามารถต่อยอดเป็นแนวทางสร้างสรรค์เชิงวิชาการและส่งเสริมการพัฒนาสังคมและชุมชนในภูมิภาคล้านนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์วัสดุที่เหลือใช้ที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม

2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนาเพื่อการบูรณะศาสนสถานในวัดด้วยเทคนิคเชิงวัสดุศาสตร์

3) เพื่อขยายผลของการใช้งานวัสดุเหลือใช้ในการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมล้านนาเพื่อการพัฒนาวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพวัสดุเหลือใช้ โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 5 กลุ่ม จำนวน 22 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการผ่านการศึกษาเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม และการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาบูรณาการวัสดุศาสตร์สำหรับการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม ส่วนการศึกษาภาคสนามมุ่งเน้นการวิเคราะห์ ลักษณะและปริมาณของวัสดุเหลือใช้ เช่น สแตนเลสเกรด 304 รวมถึงความเหมาะสมของวัสดุต่อการนำมา

ประยุกต์ใช้ในงานพุทธศิลปกรรม เช่น รูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุในการสร้างสรรค์ศาสนวัตถุสำคัญ การดำเนินงานจึงเน้นเชื่อมโยงระหว่าง คุณสมบัติและปริมาณวัสดุ กับ แนวทางการออกแบบและสร้างงานพุทธศิลปกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย เจ้าอาวาส และพระสงฆ์ผู้มีประสบการณ์, นักวิชาการด้านงานพุทธศิลปกรรมล้านนา, ช่างฝีมือด้านการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนา, ประชาชน คณะศรัทธาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนิสิตนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมการสร้างสรรค์งาน รวมทั้งสิ้นรวมทั้งสิ้น 22 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1) พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รูปที่ 2 ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เชียงราย ผู้มีส่วนร่วมในการสร้างพุทธศิลปกรรมแบบล้านนาในเขตพื้นที่การวิจัย

2) นักวิชาการด้านงานพุทธศิลปกรรมล้านนา จำนวน 2 คน

3) ช่างฝีมือด้านการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนาจำนวน 3 คน

4) ประชาชน คณะศรัทธาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสนใจในการสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 10 คน

5) นิสิตนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมการสร้างสรรค์งาน จำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อบูรณาการวัสดุศาสตร์ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย

1) แบบสอบถาม (Questionnaires): สำรวจความพึงพอใจของกลุ่มพระสงฆ์ คณะกรรมการและศรัทธาต่อการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนาเชิงนวัตกรรมวัสดุศาสตร์

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form): เจาะลึกกลุ่มนักวิชาการและช่างฝีมือเกี่ยวกับเนื้อหาและแนวทางการสร้างสรรค์

3) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form): รวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการวัสดุศาสตร์ในการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนา ทั้งด้านรูปแบบ วิธีการ และความเหมาะสม จากพระสงฆ์ คณะกรรมการ และศรัทธา

เชิงปฏิบัติการ (Research Practice Set)

คณะผู้วิจัยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา กรณีศึกษาวัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย โดยแบ่งเป็น 3 ชุดดังนี้

ชุดปฏิบัติการที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพวัสดุเพื่อออกแบบชิ้นงาน

ชุดปฏิบัติการที่ 2 วิเคราะห์และสรุปข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบและสร้างสรรค์ชิ้นงานจริง

ชุดปฏิบัติการที่ 3 วิเคราะห์และประเมินผลชิ้นงาน

เครื่องมือและกิจกรรมทุกชุดถูกปรับให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดสำหรับพัฒนาเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และชุดปฏิบัติการวิจัย (Research Practice Set)

2) ร่างเครื่องมือทุกฉบับเป็นต้นแบบสำหรับการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง

3) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เครื่องมือทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะและชุดปฏิบัติการวิจัย มีความเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหา และสามารถวัดผลได้ตรงตามวัตถุประสงค์

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1) นำเสนอเครื่องมือวิจัยเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย พระนครศรีอยุธยา ตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย พร้อมจัดทำเอกสารรับรองผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะ

2) ปรับปรุงเครื่องมือวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และชุดปฏิบัติการวิจัย (Research Practice Set) ให้สมบูรณ์ พร้อมนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ โดยบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่ง ได้แก่ เอกสารงานวิจัย ข้อมูลจาก แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง สามารถให้ข้อคิดเห็น แก้ไข หรือยอมรับข้อมูล จากนั้นข้อมูลที่ยืนยันแล้วจะถูกวิเคราะห์เชิงพรรณนา พร้อมสร้าง ภาพกิจกรรมและชุดข้อมูลต้นแบบ แสดงรูปแบบงานพุทธศิลปกรรมล้านนาในลักษณะ ภาพสามมิติ และบันทึกบรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ด้วย วิดีทัศน์ เพื่อให้ผลเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การวิเคราะห์เนื้อหาดำเนินการใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ รวมถึงฐานข้อมูลของวัดและสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง และ3) ทดลองและวิเคราะห์วัสดุเหลือใช้ที่มีศักยภาพสำหรับการสร้างงานพุทธ

ศิลปกรรม พร้อมประเมินผลและสร้างต้นแบบ เพื่อให้เห็นมิติด้านต่าง ๆ ของการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

เครื่องมือและวิธีวิเคราะห์

1) แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ

3) การสร้างต้นแบบและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ข้อมูลมี สถานการณ์เชิงรูปแบบและรายละเอียดเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา กรณีศึกษา วัดดอยพระบาท ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย นี้ มีผลการศึกษาวิจัย ตามขั้นตอนที่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การสำรวจและวิเคราะห์ การพัฒนารูปแบบเพื่อการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนาเพื่อการบูรณะและพัฒนาวัด และการขยายผลการใช้งาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สำรวจและวิเคราะห์วัสดุที่เหลือใช้ที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม พบว่า วัดในพื้นที่เป้าหมายคือ วัดพระธาตุดอยสุเทพ วัดสวนดอก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง วัดเหล่านี้มีกิจกรรมทางประเพณีพุทธศาสนา ที่ทำให้เกิดวัสดุเหลือใช้แต่ไม่พบวัสดุที่เหมาะสม แต่มีแบบอย่างที่สำคัญของการนำไปสู่แนวทางการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมของล้านนา คือ ด้านรูปแบบของการสร้างศาสนวัตถุบนเนินเขาที่ตั้งอยู่ท่ามกลางหรือเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่สะท้อนหลักความเชื่อแบบเขาพระสุเมรุหรือจักรวาลทีปนี ตามคติทางพระพระพุทธศาสนา และยังพบ อาคารมณฑปรอยพระพุทธบาทลักษณะการก่อสร้างพุทธสถาปัตยกรรมที่มีขนาดเล็กเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานที่สะท้อนรูปแบบทางการสร้างและประโยชน์ใช้สอยตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ในวัดพื้นที่เป้าหมายการขยายผลคือ วัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย พบวัสดุเหลือใช้หลายประเภท เช่น ทรายจากการนำมาบริจาคของคณะศรัทธา เศษไม้แปรรูปที่เหลือหรือไม่ได้ใช้งานของชุมชนและในวัดเอง ธูป เทียน และดอกไม้บูชาพระในการทำกิจกรรมของพุทธศาสนิกชนวัสดุเหล่านี้เมื่อวิเคราะห์แล้ว ไม่พบความเหมาะสมของวัสดุในการนำมาใช้งานการสร้างถาวรวัตถุ เพื่อการพัฒนาวัดตามวัตถุประสงค์ของวัดและการศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตามภายในวัดดอยพระบาทพบวัสดุสแตนเลส เกรด 304 เหลือใช้จำนวนมาก และมีคุณสมบัติที่แข็งแรง สวยงาม และใช้สร้างเป็นถาวรวัตถุกลางแจ้งได้ และวัสดุดังกล่าวไม่สามารถนำไปสร้างได้ตามเจตนาเดิมที่ตั้งไว้นานกว่า 3 ปี และพบว่าวัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย มีความต้องการสร้างสรรค์

งานพุทธศิลปกรรมด้วยวัสดุที่เหลือใช้นี้เพื่อการบูรณะอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทที่อาคารเดิมชำรุดและไม่มีสิ่งมุงบังทำให้มีความไม่สวยงามและส่งผลให้รอยพระพุทธบาทตั้งอยู่กลางแจ้งมีน้ำขังและเกิดราดำที่ส่งผลต่อความศรัทธาและเสื่อมสภาพของชิ้นงาน เมื่อนำวัสดุที่เหลทอใช้ดังกล่าวมาบูรณาการเพื่อกลับมาใช้ใหม่จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ ทีมงานวิจัยจึงร่วมกับทางวัดเพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์งานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนา เพื่อการบูรณะศาสนสถานในวัด ด้วยเทคนิคเชิงวัสดุศาสตร์ พบว่า การพัฒนารูปแบบสามารถนำเอาวัสดุศาสตร์ที่เหลือใช้ภายในวัดมาบูรณาการเพื่อสร้างงานพุทธศิลปกรรมได้อย่างเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ของทางวัดที่มีดำริจะสร้างมณฑปครอบรอยพระพุทธบาท มีประเด็นที่สำคัญในการพัฒนา 3 ด้านที่สำคัญคือ 1) ด้านรูปแบบมีลักษณะการสร้างสอดคล้องกับอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทของวัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางที่เป็นงานพุทธศิลปกรรมล้านนายุคทองโดยปรับรูปแบบให้เป็นอาคารเรือนยอดแบบ 3 ชั้น 2) ด้านคติความเชื่อลักษณะสถานที่ตั้งของอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย แห่งนี้ มีลักษณะที่ตั้งเป็นเนินเขาคล้ายกับวัดพระธาตุดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ที่ตั้งบนแนวเขาด้านทิศตะวันตก ที่สอดคล้องด้านคติความเชื่อเรื่องการสร้างศาสนวัตถุที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความหมายถึงระบบสัญลักษณ์แบบพุทธจักรวาลวิทยามุ่งเน้นคติความเชื่อเรื่องไตรภูมิ เพื่อความเข้าใจได้ง่ายถึงหลักคำสอนเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด”(มานิตย์ กันทะสัก.2560 : บทคัดย่อ) 3) ด้านเทคนิคชิ้นส่วนของงานสแตนเลสเกรด 304 ที่เหลือใช้นำมาใช้แทนการใช้ก่ออิฐถือปูน และไม้แกะสลัก ที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมของการสร้าง ประโยชน์ในด้านอื่นๆ คือ ด้านการลดภาระและค่าใช้จ่าย การใช้วัสดุที่ลดภาระการบำรุงรักษา ลดน้ำหนักการก่อสร้างที่จะทำให้เกิดปัญหาเรื่องต้องใช้เทคนิคการก่อสร้างที่สูงเป็นการจัดการพื้นที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในวัด สามารถสร้างเป็นศาสนวัตถุที่สำคัญของวัดที่สามารถสร้างขึ้นโดยเทคนิคแบบแยกชิ้นส่วนงานแล้วยกประกอบได้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ขยายผลของการใช้งานวัสดุเหลือใช้ในการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมล้านนา เพื่อการพัฒนา พบว่าสามารถขยายผล การนำวัสดุที่เหลือใช้มาพัฒนาและสร้างสรรค์เป็นอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทจะทำให้มีการจัดการวัสดุศาสตร์ในการนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างเหมาะสมและทรงคุณค่า เพราะนำไปใช้สร้างเป็นถาวรวัตถุที่ทางวัดต้องการสร้างสรรค์และเกี่ยวข้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาโดยตรง โดยทางวัดดอยพระบาทได้ลงนามเอกสารรับรองการนำผลของการวิจัยไปใช้งานจริงได้ผล คือ 1) การได้จัดการพื้นที่ ลดค่าใช้จ่ายและได้พัฒนาบูรณะสร้างถาวรวัตถุภายในวัด 2) การขยายผลของการใช้งานวัสดุเหลือใช้ในกระบวนการคิดสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของนิสิตสาขาพุทธศิลปกรรมผู้ ออกแบบ ร่วมการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนา ที่สามารถพัฒนางานฝีมือ และแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ที่กำลังศึกษาอยู่ได้อย่างเหมาะสม ผู้ได้รับผลประโยชน์ คือ 1) วัดดอยพระบาท ได้องค์ความรู้และการออกแบบชิ้นงาน รวมทั้ง

สามารถขยายผลไปสร้างงานจริง 2) คณะกรรมการและประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการสร้างบุญกุศลตามหลักทางพระพุทธศาสนา และ3) นิสิตระดับปริญญาโทและเอก ของสาขาวิชาพุทธศิลปกรรม มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่มีส่วนร่วมในการออกแบบอาคาร สามารถพัฒนาฝีมือ และองค์ความรู้เป็นแนวทางในการทำงานวิทยานิพนธ์ของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยและข้อค้นพบในแต่ด้านตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลในข้อค้นพบที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดทฤษฎีที่สัมพันธ์กันดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สำรวจและวิเคราะห์วัสดุที่เหลือใช้ที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม พบว่า การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมที่นำวัสดุศาสตร์มาวิเคราะห์และบูรณาการนำกลับมาใช้ใหม่ สอดคล้องกับ สอดคล้องกับNanang Yulianto, Ning Yuliastuti and Edy Tri Sulistyo (2017) พบว่า การที่ศิลปินมีความตระหนักในสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่พวกเขาอาศัยอยู่ งานศิลปะที่สร้างขึ้นควรตั้งอยู่บนประเด็นที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ สภาพแวดล้อมที่เสียหายจากการเก็บซากขยะที่เกิดจากการบริโภคของประชาชนพบเห็นได้ทั่วไป สภาพแวดล้อมเหล่านี้ กระตุ้นให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ช่วยในการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างสรรค์นวัตกรรม, การเชื่อมโยงระหว่างวิธีการสร้างของศิลปินและชุมชนในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร วัสดุขยะที่แตกต่างกันนั้น มีลักษณะและมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ทางศิลปะที่แตกต่างกัน ดังนั้นการใช้เทคนิคที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญ กระบวนการของการคิดค้นได้ดำเนินการเพื่อสร้างแนวคิดในกระบวนการสร้างสรรค์ การดำเนินการให้ได้ผลลัพธ์ในรูปแบบที่น่าทึ่งที่สามารถเพิ่มความน่าสนใจของภาพวาด ทั้งนี้การพรรณนาถึงสถานะของแต่ละวัสดุ หลังจากนั้น การสร้างสรรค์ภาพวาดที่สร้างขึ้นจากการใช้วัสดุที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ภาพวาดเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมที่เสียหายจากปัญหาขยะ สอดคล้องกับรินทร์รัตน์ พุทธอาสน์,ทิพวรรณ ทั่งมั่งมี (2565) การวิจัยจิตรกรรมล้านนา สู่การสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสม ระบุว่าประวัติ ความเป็นมา ลักษณะ รูปแบบ เทคนิควิธีการ องค์ประกอบ ตลอดจนคติความเชื่อ คุณค่าและ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนัง ล้านนา เพื่อให้เป็นสื่อสมัยใหม่เผยแพร่ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ได้สอดคล้องเหมาะสม กับพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา โดยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ นิทานชาดกในรูปแบบวิถีชีวิตชาวบ้านล้านนา เป็นคติ ธรรมเตือนใจได้สื่อถึงคุณค่าทั้งทางด้าน สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี คติความเชื่อ รูปแบบลวดลายต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นเป็นพุทธบูชา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของล้านนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างงานพุทธศิลปกรรมล้านนา เพื่อการบูรณะศาสนสถานในวัด ด้วยเทคนิคเชิงวัสดุศาสตร์ พบว่า สอดคล้องกับณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ (2562)

พบว่า ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์ ระบุว่าหลักทางสุนทรียศาสตร์คือสื่อรับรู้ด้วยอารมณ์ความรู้สึกต่อความงาม ซึ่งมีฐานของบริบทสังคมวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากหลักคิด 2 ประการคือ 1) หลักมิติการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นจากบุพภูมิของมวลจินตนาการ เกิดขึ้นจากความคิดริเริ่ม เป็นภูมิสมบัติศิลป์ที่แสดงความถึงพร้อมของมนุษย์แล้วจึงสืบทอดไปเป็นมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ 2) หลักวิพิธลักษณาการสร้างสรรค์หมายถึงลักษณะการพิจารณาคุณสมบัติผลงานการสร้างสรรค์ศิลป์ 5 ลักษณะ คือ 1) กระบวนการทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวิถีชน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับศิลป์ 2) ปัจจัยภายในด้านความเชื่อ ศาสนา ความศรัทธา ความรัก มีผลต่อการสร้างสรรค์ศิลป์ 3) ปัจจัยภายนอก การแพร่กระจายทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม มีผลต่อการสร้างสรรค์ศิลป์ 4) งานสร้างสรรค์ศิลป์สามารถเรียนรู้ สะสมความรู้ ถ่ายทอด ริเริ่มขึ้นใหม่ และพัฒนาต่อยอดได้ และ 5) คุณค่าของงานสร้างสรรค์ศิลป์ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ทางศิลป์ของผู้รับรสศิลป์ ซึ่งใช้เป็นทิศทางในการวิพากษ์และประเมินคุณค่าทางศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Adeleye Adekunle Jeremiah (2019). ระบุว่า การใช้ชีวิต โดยแสดงเทคนิค สไตล์ และนวัตกรรมที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสร้างประติมากรรมบางรายการ การศึกษาจำกัดเฉพาะกับงานโลหะของ Akeem Muraina และการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดผ่านการสำรวจสถานที่ การสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ และการถ่ายภาพ นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากการสืบค้นหาในการประชุม วารสาร และการค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตเพื่อพิสูจน์ว่าของทิ้งเป็นวัสดุทดลองที่เป็นโลหะสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการขยะโดยใช้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ได้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ขยายผลของการใช้งานวัสดุเหลือใช้ในการสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมล้านนา เพื่อการพัฒนา พบว่า การขยายผลของการนำไปใช้งานจริงที่นำวัสดุที่เหลือใช้มาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา เป็นการจัดการวัสดุศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและทรงคุณค่า เพราะนำไปใช้สร้างตามความต้องการสร้างสรรค์และเกี่ยวข้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา โดยใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ ที่สามารถพัฒนาและขยายผลของการออกแบบรูปแบบและลวดลายพุทธศิลปกรรมล้านนา รวมทั้งเป็นการสร้างสรรค์ที่ทุกฝ่ายของ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีส่วนในการสร้างสรรค์งานสอดคล้องกับ Nithi Sthapitanonda (2019)เพราะสังคมวัฒนธรรมยุคสมัยต่างๆ ของล้านนา โดยคัดเลือกผลงานทางสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนาที่เป็นชิ้นยอดเยี่ยมในแต่ละยุคสมัย และท้องถิ่นเสนอในรูปแบบที่เป็นข้อมูลเชิงวิชาการชั้นสูง รวบรวมข้อมูลทางสถาปัตยกรรมที่โบราณสถาน โบราณวัตถุแต่ละภาคส่วนในเมืองสำคัญต่างๆ ของอาณาจักรล้านนา ที่หลงเหลือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า รวมถึงการนำเสนอรูปแบบของพุทธศิลปกรรมล้านนาที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้และการปรับปรุง และใช้งานในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากอาคารทางศาสนา และแสดงรูปแบบหรือตัวอย่างแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับศิลปะแบบล้านนาที่จะดำรงอยู่ในกระแสโลกในอนาคต สอดคล้องกับศึกษาวิจัยของอำนาจ ขัดวิชัย, เทพประวิณ จันทร์แรง, พูนชัย ปันธิยะ (2566) พบว่า 1) พุทธจิตรกรรมเป็นศิลปะที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของจิตรกรผู้สร้างสรรค์จินตนาการและ

แรงบันดาลใจ 2) คติธรรมและความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนังในแต่ละวัดของล้านนา จำแนกเนื้อหาคติธรรมและความเชื่อจากงานพุทธจิตรกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม คือ (1) พุทธประวัติ (2) ทศชาติชาดก (3) พระมาลัย (4) ชาดกนอกนิบาต (5) ประเพณี และความเชื่อล้านนา ปัจจัยเหล่านี้ได้เรียบเรียงเนื้อหาไว้ และนำมาใช้วิเคราะห์ทางคติธรรมและความเชื่อของชาวล้านนาให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานพุทธจิตรกรรมล้านนา และ3) องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์พุทธจิตรกรรมล้านนา สามารถสะท้อนองค์ความรู้ในแง่มุมต่างๆ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) สะท้อนวิถีชีวิต (2) ความเชื่อเรื่องไตรภูมิ (3) บำรุงและสืบทอดศาสนา (4) สะท้อนความนิยมทางด้านศิลปศึกษาในแต่ละยุคสมัย เพื่อนำองค์ความรู้มาสร้างสรรค์งาจิตรกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาสืบไป

องค์ความรู้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนากรณีศึกษา วัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย ผลจากการศึกษาสามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้สามารถทำให้มีข้อค้นพบแสดงองค์ความรู้ใหม่เป็นแผนภูมิ ดังนี้

ก) การสำรวจวัสดุเหลือใช้ที่มีหลากหลายประเภทที่มีอยู่มากมายในพื้นที่วัดต่าง ๆ ในคุณสมบัติเชิงวัสดุศาสตร์ที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่ เมื่อวิเคราะห์แล้วสามารถนำมาสร้างงานพุทธศิลปกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี และเป็นการส่งเสริมและสร้างคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่เพื่อก่อประโยชน์

ข) การพัฒนาวัสดุเหลือใช้สามารถนำรูปแบบของชิ้นงานพัฒนาหรือประยุกต์เข้ากับวัตถุประสงค์ทั้งด้าน คติ ความเชื่อ ความศรัทธารูปแบบทางพุทธศิลปกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะนำไปสู่การสร้างสรรค์งานทางศาสนวัตถุนี้จะเป็นถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนาที่จะสามารถใช้งานได้อย่างยาวนาน

ค) ในกรณีการศึกษาครั้งนี้สามารถนำสร้างงานพุทธศิลปกรรมที่เป็นศาสนวัตถุแบบถาวรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นต้นแบบในการนำไปใช้และพัฒนางานที่คล้ายกันได้ ในลักษณะหรือรูปแบบอื่นๆของการสร้างงานพุทธศิลปกรรมพระพุทธศาสนาเพื่อให้สามารถมีประสิทธิภาพใช้งานได้อย่างยาวนาน

ง) วัสดุเหลือใช้ที่นำมาบูรณาการกลับมาใช้ใหม่ที่เป็นข้อมูลเชิงวิชาการจากการวิ จัยครั้งนี้สามารถทำให้สร้างงานที่สอดคล้องกับหลักทางวิศวกรรม ที่ลดขั้นตอนการทำงาน ลดน้ำหนักและลดค่าใช้จ่ายทั้งการสร้างและบำรุงรักษา และเป็นรูปแบบใหม่ในการพัฒนาและสร้างสรรค์งานทางพุทธศิลปกรรมที่สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัย

จ) การบูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างงานอย่างเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัยก่อเกิดประโยชน์ทั้งด้านการใช้งานอย่างเหมาะสมคุ้มค่า ทั้งด้านการจัดการด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงสังคมวิทยาเพื่อพัฒนาวัด

พระพุทธศาสนาและสังคมชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี และยังเป็นรูปแบบเชิงวิธีการที่จะยังคงใช้และพัฒนารูปแบบและวิธีการต่อไปในอนาคตอย่างสูงต่อไป

แผนภูมิองค์ความรู้

ภาพที่ 1 แสดงการบูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนากรณีศึกษา วัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

ที่มา : สุชัย สิริรวี, 2569.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การนำวัสดุที่เหลือใช้มาพัฒนาและสร้างสรรค์เป็นอาคารมณฑปครอบรอยพระพุทธบาทจะทำให้มีการจัดการวัสดุศาสตร์ในการนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างเหมาะสมและทรงคุณค่า เพราะนำไปใช้สร้างเป็นถาวรวัตถุที่ทางวัดต้องการสร้างสรรค์และเกี่ยวข้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาโดยตรง เป็นวัสดุที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมตามหลักความเชื่อเรื่องการใช้โลหะจะทำให้เกิดอานิสงส์ในการสร้างที่จะส่งผลให้ได้ผลที่มากกว่า รวมทั้งเพื่อให้คณะศรัทธาของวัด สมาชิกในชุมชนได้ร่วมทำบุญตามหลักความเชื่อและศรัทธา ทำให้เกิดข้อเสนอแนะด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เสนอแนะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม และสถาบันด้านพระพุทธศาสนา เช่น วัดดอยพระบาท ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในวัด และพัฒนาทักษะ สร้างอาชีพให้กับชุมชนต่าง ๆ ภายใน ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

1) ควรให้การสร้างพุทธศิลป์ของล้านนา ด้วยการศึกษาและพัฒนาจากบริบทและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่เรามีอยู่เป็นแนวทางสำคัญ ในการสร้างผลงานและนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสาขาวิชาพุทธศิลปกรรม และสถาบันด้านพระพุทธศาสนาเช่นวัดในพื้นที่ศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลากรในหน่วยงานอันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่จะเริ่มสร้างงาน รวมทั้งเป็นการสร้างเสริมทักษะฝีมือของช่างผู้สร้างจะต้องมีคุณวุฒิเพื่อใช้ในการประการออกแบบและควบคุมการก่อสร้างต่อไป

2) ส่งเสริมให้มีการสร้างงานพุทธศิลป์ล้านนาอย่างถูกต้องเหมาะสม ในการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพ และศักยภาพต่างๆ เพื่อเป็นแบบอย่างและข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องตามรูปแบบและหลักการต่อไป

3) ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยข้อมูลของพุทธศิลป์ของล้านนา เพื่อให้มีข้อมูลที่ทันสมัยและมีพัฒนาการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ครอบคลุมมิติในหลากหลายด้าน โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีการรวบรวม และเก็บข้อมูลของพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบต่างๆอย่างมากมายและชัดเจน อันเป็นข้อค้นพบ และข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ รวมทั้งมีการนำพุทธศิลป์ล้านนามาสร้างสรรค์ใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม อย่างมากมายหลากหลาย จึงสามารถจะศึกษารูปแบบและวิธีการต่างๆ ในเชิงทฤษฎีได้อย่างกว้างขวาง ประกอบด้วยในปัจจุบันมีทั้ง พระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และภูมิธรรมความรู้ นักวิชาการผู้มีข้อมูล ปราชญ์ท้องถิ่นผู้เปรียบเสมือนผู้ปฏิบัติและใช้งานจริง รวมทั้งช่างผู้สร้างสรรค์ผลงานทางพุทธศิลป์ของล้านนา มีอยู่อย่างมากมาย ด้วยลักษณะความพร้อมดังกล่าวข้างต้น แต่อย่าไรก็ตามการพัฒนาของกระแสสังคมโลก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานที่เสนอแนะ คือ เทศบาลตำบลรอบเวียง โดยคณะกรรมการวัดเป็นสมาชิกสภาตำบลรอบเวียง และองค์การบริหารส่วนตำบล

1) นำข้อมูลเชิงวิชาการจากผลการวิจัยนี้เป็นการสนับสนุนทั้งในด้านการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมชุมชนขององค์กรหรือสถาบันทางพระพุทธศาสนาในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุเหลือใช้ต่างๆที่มีในสังคมชุมชน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมในการสร้างหรือนำไปใช้อย่างเหมาะสม

2) ใช้ข้อมูลที่เกิดจากผลการศึกษาวิจัยเป็นข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบและหลักสูตรการศึกษาในองค์กรและสถาบันการศึกษาในระดับที่เหมาะสมเพื่อเกิดการเรียนรู้และแนวทางการบูรณาการวัสดุศาสตร์เพื่อกลับมาใช้ใหม่ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมล้านนา และสร้างสรรค์สิ่งอื่นๆ

3) ใช้ข้อมูลที่เกิดจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสนับสนุนและอ้างอิงเพื่อการนำไปใช้ปฏิบัติการในหน่วยงานหรือองค์กรอิสระและภาคเอกชนต่างในการปฏิบัติการเพื่อเป็นต้นแบบในการทำงานในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึง หรือเป็นแบบอย่างแนวทางเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ หรือนำศักยภาพของวัสดุมาใช้สร้างงานเชิงปฏิบัติการกับการสร้างรูปแบบ และชิ้นงาน และกรรมวิธีอื่นๆ รวมถึงวิธีการที่มีความสัมพันธ์เชิงดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับบริบทอื่นๆ

2) การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการการประยุกต์เชิงทดลองใช้ในด้านรูปแบบและเทคนิควิธีการ และวัสดุต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามและพัฒนากรรมวิธีให้เป็นไปตามยุคสมัยที่ปรับเปลี่ยนไป

3) การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างงานหรือพัฒนาการของพุทธศิลปกรรมล้านนาในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในด้านอื่น ๆ เช่นการพัฒนาฝีมือ พัฒนาเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจ

references

ฐิติพร สะสม**.** (2553). "ศึกษาระบบการบริหารและจัดการวัดในพระพุทธศาสนา". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ (2562) "ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์". *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2* กรกฎาคม-ธันวาคม 2562: 234-248.

พระครูอดุลย์สีลกิตต์. (2554). *การสร้างพระพุทธรูปล้านนา คือพลังศรัทธาแห่งบรรพชน.* เชียงใหม่ : ตุลย์การพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

มานิตย์ กันทะสัก. (2560) *พุทธศิลปกรรมล้านนา: แนวคิด คุณค่า การสร้างสรรค์เพื่อเสริมจิตวิญญาณและการเรียนรู้ของสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ,ทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รินทร์รัตน์ พุทธอาสน์,ทิพวรรณ ทั่งมั่งมี.(2565) “ จิตรกรรมล้านนา สู่การสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต*. คณะสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

อำนาจ ขัดวิชัย ,เทพประวิณ จันทร์แรง, พูนชัย ปันธิยะ. (2566) “พุทธจิตรกรรมล้านนา : คติธรรมและความเชื่อสู่การสร้างสรรค์ ผ่านจิตรกรรมฝาผนัง”. *บทความวิจัย,* คณะพุทธศาสนา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Adeleye, A. J. (2019). Waste as experimental material in sculpture: Metal-morphosis of Akeem Muraina’s metal art. Ilaro *Journal of Environmental Research & Development*, 3(1), 135–145.

Nanang, Y., Yuliastuti, N., & Sulistyo, E. T. (2017). Recycle art: Changing waste to be a friendly-environment artwork. In Proceedings of Aula Timur ITB, Bandung, International Conference on Art, Craft, Culture, and Design Sustainability: Inter- and Trans-discipline, *Culture towards Creative Economy,* Indonesia, 5–4 September : 295–301.

Kayode, F. (2010). From "waste to want": Regenerating art from discarded objects. FUTY *Journal of the Environment*, 1(1). https://doi.org/10.4314/the.v1i1.50925

Sthapitanonda, N. (2016). *Architecture of Lanna to commemorate the 720th anniversary of Chiang Mai City*. Bangkok: Li-Zenn Publishing.